

ACC. N:R.

M. 13890: 1-14.

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Erik Månsson*
 Härad: *Ö. Göinge* Adress: *Glimåkra*
 Socken: *Glimåkra* Berättat av: *Gunnar Gustavsson f. d. lantbr.*
 Uppteckningsår: *1954* Född år *1882* i *Glimåkra*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Kvinnan och kvandrift. s. 1-14.
(Tecken. sid. 14.)*

Lu F 99.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R **M.** 13890:/.

L.H.F. 99. Kvarnar och kvarndrift. 15.9.59

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 99

1

I socknen har för funnit en rymkehet
av kvarnar. Trekten är genomdragen
av en massa mindre och större vatten-
drag och terrängen är starkt kuperad.

I 1671 är jordrevning står kvarnar upp-
tagna vid Glimåkra by. Tranerik, Färsköp
och Smortorp.

För närvarande finns följande kvarnar
igång: "Glimåkra by vid Källingeån. mycket
gammat dammbyggnad. gamla stor vatten-
tillgång, drivas numera med turbin och
användas endast för hushålls-malning
Turbinen finns i öfrigt ett sågverk.

"I Glimåkra by vidare en modern elektrisk
anläggning med sikt- och sorteringsverk.
anlagd 1918.

ACC. N:R M. 13890:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

L.M.F. 99. Kvarnen.

1918.

Den förstärkta kvarnen nedlades för
avsevärd smältning samtidigt som den nya
anlades. Äldre här den gamla kvarnen
var här 90-talet. Mölle-Yosse, som druck-
nade vid ett bad i mölledammen.

En smickare Cedehvist övertog den då och
uppförde där också en möbelfabrik med flera
arbetare. Då blev kvarnen också ett slags
samlingsplats för ungdomen som där en-
ordnade dansfester. Övertogs
därefter av Per Jonsson, som bedrev sigverks
verksamhet, vilken senare övertogs av sonen.
Då 1930-talet övertogs den av nuvarande ejaren
Nils Persson, som driver kvarnen och sigverks
i huvudsak för husbehov.

I Simonstorp ligger vid den större Kvarnen

L. H. F. 99

Kvarnar.

En en kvarn med 2 stenar och rikt som i flera generationer varit använd av kringliggande byar och ännu drives av ägaren Esker Olson i mindre omfattning.

7 Traverich. Fickes en gammal bykvarn i Kilingån, som fortfarande användes som gråpskvarn av de tre gårdar som gemensamt äga den. 7 Mölleröd vid samma å en kvarn med gammal utrustning. Användes endast till gårdens eget behov.

7 Gnarstorp vid Hålsjö å finns en kvarn belägen i Osby socken som användes av de angränsande byarna i Glänsåkra socken. Har rikt och en gammal i former. Liden berömd kom gråpskvarn.

L. H. F. 11.

Konungshusboarn.

Nedlagda kvarständer kvarnar:

I Ramperöd, mycket gammal kvarn
med rönns privilegier från 1700-talet. Kombi-
nerades vid mitten av 1800-talet med
ben-stamp som likom kvarnen ännu
står kvar med ålderdomliga inventarier
och anordningar. Har funnits rännhjul
målare och benstampars avstiller.

Utlagades i slutet på 1800-talet med sigert
som ännu användes för gårdens egen ar-
verkning. Fallat förvägs på 1930-talet med
turbin, som nu driver ett mindre el-verk
för gårdens behov.

I senare tid nedrivna kvarnar

I Glänsåsen by: Tommaras kvarn vid
den lilla Glänsån. I gång vid vattloppet

L. H. F. 99

vårflöden

⑤

inläm 1899. då den förstördes gn. eltsvåda
Vid fallet byggdes då en vishetigulad
som jünste vattenkraft även köpts el-
kraft utifrån. Fallet utdikades vid
blockanföringen i samband på 1930-talet.
Byggnaden är nu bilgarage.

3. 7. 90 byggdes på 90-talet en kvarn
med övertid av harnmansögarar brängt
Zinsser. Den fick modernt gjutmetall
sägbrän. som en gång skulle demonstrera
densamma efter en "fylle-gills". Det
har sej då into bättre än han fick
fingrarne på ena handen avskurna
vid vårdslös körning. Kvarnen rikade
senare i färd och är nu borttagen.

Vid Baraboda stue söder om Brast

L. H. F. 99.

6) Oralt: ligger ännu kvar som en kvamn, som i början på veckan var i gung. (Dessa kvamn har utbildats på en väggmålning i Föreningshemmet i Glimåkra av konservatorn C. O. Svensson.)

1 Teckarp: finns i sinningarna efter en kvamn uppförd i slutet av 1800-talet av herr äg. Bengt Jonsson. Den kombinerades senare med sirkelbråk, som var gälsnatsande. När Bengt, som var en glad sällskapsbroder, en dag skulle demonstrera dansarna för sin dryckesbröder, var han lite "pöslig" och det berättas att han vid visningen råkte få ett par fingrar avskurva. "Så här går de to," sa Bengt Toke när han klippte fingrarna med saxen, blev redan ett ordsprik.

1 Blaukhult och vid Biskopsgården har funnits.

W. U. F. 99.

7 färrits kvarnar in på 1920-talet men är
nu raserade.

"Tullerömlan" vid Färrköp har ombyggt till
sägeri på 1910-talet.

Krista-mölin var en större kvarn, som
låg vid socknens gräns mot Helga. Den
hade vatten året runt och användes av
långväga kunder. Is nu helt borta.

Tomassa kvarn låg i kyrkbyn vid
den lilla Glimån. Hade 2 möters fall och
överfalls hjul med god vattentillgång endast
i vårflödet. Buren var 1899.

Skrattkvarnar för husbehövsbruk fanns
i slutet av 1800-talet och in på det nya seklet
fick nästan alla byar eller gårdar i socknen
för den västra fjärdingen på följande ställen:
Åkerp., Nedanbrilt, Kjellstorp, Esperöd vidare

L. U. F. 99.

8.

vidare i Bönkulla, Holske, Kullings och
sin prästgårdsboställe i Kynhög.

Myllekeriken är namnet på en plats vid
Kjellstorpsån där det nu inte finns några
lämningar efter bevarn.

Dommar till anläggningarna gjordes
med jord- och stenvallar. Ibland byggdes
rännor och kanaler.

Omkring 1910 skaffade Linderus
husbehörs korrare med järnskiva i stället
för stenar. De drevs med vandringsverk dragna
av hästar. Gunnar Gustavsson skaffade en
sådan 1912. När el-kraft infördes på gården
1920 sålde han den och köpte en modernare
driven av el-motor och ännu i bruk på gården
för grönska-malning. Användes under sista
världskriget även för mjölbereidning.

8

9.

L. U. F. 99.mjölberedning.Ägare och organisation.

Traktnärbel drevs kvarnarna här som
leidsyssla av ägarne som i regel hade
lantbruk.

Endast vid kvarnen i Romperöd,
som omnämntas i handlingar från 1700-talet
med särskilda rättigheter, fanns en
anställd "mjödlare" som utsera skötte
henslampa. I Tranerövik fanns en
bolagskvarn för de tre gårdarna
i byn. Den användes i tur och omgång
den ägdes av gården med strandritten
men servitus fanns för de båda andra
gårdarna. Alkistav, som alltid fanns
i samband med de flesta kvarnarna
ägdes av markägaren men kvarnens

9

10. Kvarnens

underhåll sköttes av alla gårdarna gemensamt.

Vid enskiftet 1811 blev kvarnen i kyrkelyn tilldelad den ena gården och de övriga skaffade under 1800 talet egna mindre kvarnar. Kvarnhyckan är ett namn som står kvar efter mästgårdsbostället anläggning. Vid "Tornassa" kvarn på stället nr 5 finns murar ännu kvar. och till klockarogården fanns enligt munmält berättelse en skvaltkvarn i en avslappad från en mindre myr.

Ofta var de små kvarnarna betagna i skogsläckan, dit man "bar mycket på ryggen". Vid "främmande" mätning uppgavs alltid "till" ändå in på 1920 talet.

"Per Jons Ael", som ägde den gamla kvarnen

L. U. F. 99

ACC. N:R M. 13890: //

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kvarnen

i kyrkdyn "grejade" alltid med kullen
"tog för mycket" så bönderna blev arga
och ville betala mals-lön kortare.

Man köper här endast i enstaka fall
färdigt material i gårdarna fortfarande

Vid alla vattenkvarnar fanns åla-
kista byggd av stölar. Den tillhörde ägaren
även i det fall mjölnare fanns anställd
som i Romperöd.

Mjölnaren var jämeställd med hant-
verkare.

Såden lockades på loftet hemman i går-
darna ej vid kvarnen.

Särskilda säckar av henningsjö
lino användes till förslugen. Torparna
som kom med sin säd på ryggen
använda ibland ett slag "fregala-pors" med

//

L. U. F. 99.

ACC. N:R M. 13890:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

med

hålet på mitten. De var lättare än bär
med halva bördan fram och halva baks.

Man använde ibland natursten som
höggs upp av ägarna själva utan särskild
yrkeskunskap. I senare tid användes
köpta stenar av konstgjutning.

Brönderna ville ha sin egen såd
tillbaka. Detta gällde för alla sorters mjöl.

Folkets

Mölkemmanen var alltid en
samlingsplats. Där spelades kort
sops och berättades.

På Knapstorpas-kvarn kom en
gång en folklivst för att samla byggnads
man avvisades av Knapstorpas-Per, som
sa: "Komma här o görn norr å gammalt
folk". I Kungö fanns en mjölnare

12

L. U. F. 99.

ACC. N:R M. 13890:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

13

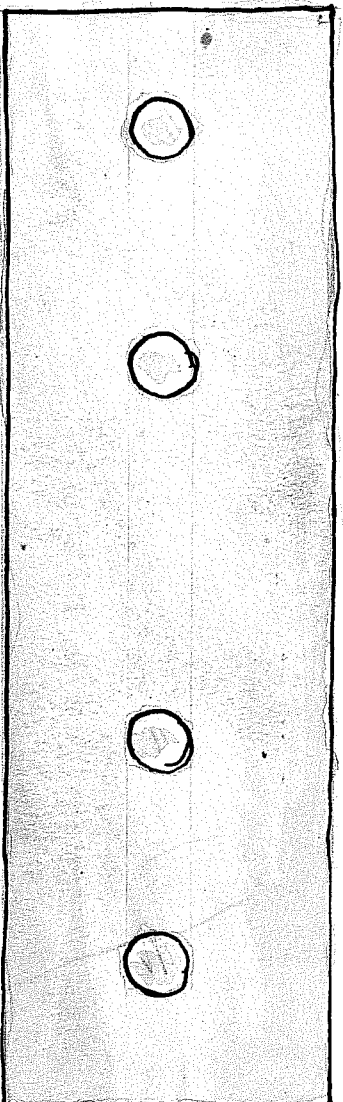
13.

myötnaren

som födde upp grisar vid kvarnen.
En pojke kom körande dit med rött
lass och myötnaren ville skoja med
honom och sa: "Den som ä så liden
som du, kan ved väl inte så mycket."
"Nej" sa pojken, "jä ved lara att myötnarens
grisar ä feda men vems så de ajda
de ved ja inte."

Uppfostraren har funnit ett lager
från ett kvarnlykt silvertest av svart
grönt förvarat på en gård. Högen upp-
lysning varifrån det här stannade
kunde inte erhållas.

KVARNHULLSLAGER av huggen granit
Pileåga till L. U. F. 99. 15.9.54

Horisontal-proj. av under skyddet.

M. 13890 : 14.

